

Póth István

**ELŐADTA-E DÓCZI LAJOS
„CSÓK” C. DARABJÁT
AZ ÚJVIDÉKI SZERB
NEMZETI SZÍNHÁZ
TÁRSULATA?**

A *Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei* 5—6. számában (1971. február—április) jelent meg Stojanović-Káich Katalin tanulmánya *Az újvidéki Szerb Nemzeti Színház által bemutatott magyar színművek visszhangja a zombori sajtóban 1880—1914-ig*. A szerző mind a cikkben (77. o.), mind az ahhoz kapcsolódó *Jegyzet*-ben (80. o.) azt állítja, hogy a címben feltüntetett színtársulat 1882-ben Zomborban bemutatta Dóczi említett, egykor nagy sikert aratott újromantikus színművét. Ezzel szemben Dr. Mohovil Tomandl, jeles szerb színháztörténész, sem a *Srpsko pozorište u Vojvodini I—II*. (Matica srpska 1953, 1954.) c. monográfiájában, sem a *Repertoar i gostovanja Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu od 1861. do 1914. godine* c. munkájában¹ nem említi a szóban forgó magyar író vígjátékát, sőt állítása szerint az újvidéki szerb színház 1882-ben nem is vendégszerepelt Zomborban.²

Stojanović-Káich Katalin dolgozatában a *Zombor és Vidéke* c. lap tudósítására hivatkozik³, melyben többek között ezeket olvashatjuk: „A városunkban időzött szerb színtársulat, mely tegnapelőtt tartotta búcsú-előadását, múlt vasárnap hozta színre Dóczi Lajos nagyhíró vígjátékát a ‚Csókot’ ...” Ebből a híradásból egyértelműen kitűnik, hogy az említett darab Zomborban valóban színre került szerbhorvát nyelven. Ez az adat Stojanović-Káich Katalin állítása mellett szól, csak éppen azt nem dönti el, melyik társulat vendégszerepelt akkor Zomborban és játszotta Dóczi Lajos művét. Vajon az újságban említett „szerb színtársulat” alatt valóban az újvidéki Szerb Nemzeti Színház értendő-e? Sajnos nem, mivel ebben az időben nem a magyarországi szerbek első színházának kiváló társulata szerepelt az akkori megyeszékhelyen, hanem Fotija Iličić (1845—1911) jónevű vándorszíntársulata, mint ahogyan erről a *Rodoljub* (1881. 49. sz.) c. zombori szerb lap december 5-én tudósít: „Ovamo je došla pozorišna družina F. Ž. Iličića i sinoć je otpočela pretstave...” (Szinte érthetetlen, hogy erre a körülményre a cikk szerzője nem figyelt föl, mivel forgatta a *Rodoljub* jelzett évfolyamát, hiszen hivatkozik rá, amikor Obernyik Károly *Brankovics György* c. tragédiájának előadásáról ír.⁴ A fenti szerb újság 1882. 1. számában, 1882. január 3-án számol be Fotija Iličić együtésének utolsó zombori előadásáról, Schiller drámai művének, a *Haramiák* színreviteléről. Tehát 1881. december elejétől, 1882. január elejéig (a Julián-féle naptár szerint, melyet a szerbek akkor még

a polgári életben is használtak), illetve 1881. december közepétől 1882. január közepéig (a Gergely-féle naptár szerint) tartotta Fotija Iličić együttese, a szerb színháztörténet egyik legjelentősebb vándorszíntársulata, szerbhorvát nyelvű színelőadásokat Zomborban, nem pedig a *Szerb Nemzeti Színház*. (A cikk jegyzetében felsorolt magyar darabokon kívül a szerb vándorszínészek még Szigligeti *Cigány* c. népszínművét is színre hozták.⁵)

Még egy hasonló tévedéssel találkozunk Stojanović-Káich Katalin dolgozatában, azzal a különbséggel, hogy egy másik vándorszíntársulat, a Đorđe K. Protić vezette együttes⁶ 1891-ben Zomborban rendezett előadásait tulajdonítja az újvidéki Szerb Nemzeti Színház gárdájának, annak ellenére, hogy a helybeli újságok híradásai minden kétséget kizárnak. „Protics Gy. K. igazgató színtársulata október 8-án kezdte meg előadásait...” — írja a *Zombor és Vidéke* (1891. 82. sz.). A *Bácska* (1891. 79. sz.) színikritikusa pedig ezeket mondja: „Az első érdekes és ránk nézve rendkívüli látvány, a mellyel a Prótits-féle színtársulat egy látott előadása meglepett a — telt ház ... Az erőkről elhamarkodva ítéletet mondani nem akarunk, de annyit már vettünk észre, hogy 1—2 kivétellel, mögötte állnak az úgynevezett ‚nemzeti’ (Ruzsits-féle) társulatnak...” Tehát nem „az úgynevezett nemzeti társulat” (figyelemre méltó ez, az akkori nacionalista szellemben fogant kifejezésmód!), nem az újvidéki Szerb Nemzeti Színház együttese kezdte meg ekkor működését Zomborban, hanem Đorđe Protić vándorszíntársulata, mely itt november 28-áig vendégszerepelt.⁷

A cikk írója még egy tévedés áldozata: kritika nélkül átveszi a *Zombor és Vidéke* (1891. 92. sz.) tudósításából azt, hogy az említett szerb társulat Szigligeti Ede *Az anyós* c. vígjátékát hozta színre, holott ilyen című darabja az egykor a szerb színpadokon is közkedvelt magyar szerzőnek nincs. Nyilván *A mama* c. művéről van itt szó.

Még egy megjegyzés: Abonyi Lajos *Grozni muž* c. népszínművének eredeti címe *A betyár kendője*, nem pedig a „Rettenetes férj”...

Olcso fogás lenne most Mihovil Tomandl említett munkái alapján az újvidéki Szerb Nemzeti Színház mindazon zombori vendégszerepléseit és az akkor előadott magyar drámákat felsorolni, melyeket Stojanović-Káich Katalin bírált cikkében nem említ. Erre azonban semmi szükség, mivel a neves színháztörténész munkái könnyen hozzáférhetők. Talán nem árt azonban, ha megemlítjük azokat az előadásokat, melyek Tomandl *Spomenicában* közölt cikkében nem szerepelnek. Ezek a következők: Szigligeti *A cigány*, 1880. december 21. (*Rodoljub* 1880. 42.) és 1881. március 17. (*Rodoljub* 1881. 106.); Szigeti József Csizmadia mint kísértet, 1881. január 25. (*Rodoljub* 1881. 42.), *A vén bakancsos és fia a huszár*, 1881. február 22. (*Rodoljub* 1881. 75.); Tóth Kálmán *Nők az alkotmányban* 1881. január 3. (*Rodoljub* 1881. 7.); Csiky Gergely *Buborékok*, 1889-ben (*Zastava* 1889. 159.), *Örök törvény*, 1893. november 20. (*Zastava* 1893. 189.). *A cigány* második és a *Nők az alkotmányban* színrevitelét Stojanović-Káich Katalin is felsorolja *Jegyzetében*, a különbség a dátumokban a két különböző naptár használatából ered.

J E G Y Z E T E K

¹ Srpsko narodno pozorište u Novom Sadu. Spomenica 1861—1961. Novi Sad 1961. 481—525.

² i.m., 525.

³ Zombor és Vidéke, 1882. 4. sz.

⁴ Stojanović-Káich Katalin i.m., 77.

⁵ Rodoljub 1881., 50. sz.

⁶ Đorđe Protić a múlt század hetvenes éveitől több mint három évtizeden keresztül járta társulatával a szerbek és horvátok által lakott területeket.

⁷ Zombor és Vidéke 1891. 89. sz.